

Lepi zażëc jak zakùrzëc

Bardzo stary i bogaty jest zwyczaj zażywania tabaki na Ziemi Puckiej. Szczególnie hołdowali mu rybacy, którzy po ciężkich połowach dobijali do brzegu, a potem przy beczce piwa częstowali się magicznym proszkiem z rogu, co - jak pisał znany felietonista kaszubski Aleksander Labuda - nawet rozum rozjaśniał. Niektórzy dziennikarze czy literaci, jeśli w ogóle wzmiankują o zażywaniu, zwykle przedstawiają je w kontekście zamierzełej i bezpowrotnej przeszłości. Nie bardziej błędnie. Zażywanie tabaki wśród Kaszubów nie tylko nie zaniknęło, ale nawet zyskuje na popularności.

W maju ubiegłego roku zawiązało się w Pucku Karno Tobaczników. Stało się to w znanej piwiarni, nazywanej przez pucezan „U Brodacza”. Spędzając tam czas amatorzy piwka nierzadko

rzecz zażywania, jako zdecydowanie mniej szkodliwego. Jak twierdzą dwaj członkowie Brunon Jurezyk i Sławomir Temski, niektórym palaczom już udało się ta sztuka. Dostrzegają, że coraz

Józef Roszman podczas pracy nad kolejną tabakierką
fot. RH

zatrzuwają też własne i innych organizmy paleniem papierosów. Była wśród nich część zwolenników tabaki. Ci właśnie, postanowili odłączyć się od palaczy i stworzyć własne grono. Koncepcja wyszła od Józefa Roszmiana - znakomitego gawędziarza i jednocześnie pracownika sąsiadującego z piwiarnią Muzeum Ziemi Puckiej. Grono zwolenników tabaki, które zrzesza już kilkadziesiąt osób z Pucka i okolicznych wsi, zachęca do porzucenia palenia papierosów na

więcej osób powraca do dawnej używki.

Tabakę mieli sobie sami. Służy do tego odpowiednia czara zwana kachlem bądź denicą oraz mielók czyli palka do mielenia. Dawniej istniał zwyczaj wybierania króla tabaczników. Zostawał nim ten, który potrafił najlepiej przyrzucić używkę. Zgodnie z tą tradycją dzisiejsi tabacznicy również wybrali swojego króla. Jest nim **Wojciech Dettlaff**.

dok. na str. 4

Józef Ceynowa

Gôdka ò manienim

- Jak cë widzą tak ce piszą
nóm gôdają czãsto lëdze -
pëszné ruchna òczë ceszą
szôtorniczi mëslë brzëdzą.

Ale ruchna mògą manic,
mògą przëkrëc sprawë lëché,
tak jak pëskòl co swą banią
chce rozsądk przëglëszëc cëchi.

Manijôcë swim plestanim
nóm jinaczã òbrôz swiata
prostã prôwdã krzëwią, ganią
nawet wroga robią z brata.

Manią ruchna, manią gôdce
tëż swiëccącë przëzëradła
tak, że lëdzczi rozëm krótczi
òmónowé mò widzadła.

Ruchna merkã ë òzdebą
mògą bëc wszelaczim lëdzóm,
le czëj zmieniają òsobã
lëdzóm i krajowi szkòdzą.

Zamiast ruchnów niech robòta
bądze zdradła kraju prôwdë,
lëdzcze szczescé skarzni pòtã
zmanionym naprawi krziwdã.

Konkurs „Moje Kaszuby”

7 grudnia ubr. w sali widowiskowej Centrum Kultury „Kaszubski Dwór” w Kartuzach odbyło się wręczenie nagród laureatom konkursu plastycznego „Moje Kaszuby”. Organizatorami imprezy były Zrzeszenie Kaszubsko - Pomorskie, oddział w Kartuzach i Centrum Kultury. Konkurs organizowany jest już po raz czwarty. Za każdym razem obserwuje się wzrost jego popularności. Ostatnio napłynęło blisko 300 prac z terenu dawnego powiatu kartuskiego. Najwięcej młodych uczestników zgłosiły szkoły z gmin Chmielno i Sierakowice. Prace wykonane były w różnych technikach. Dominowały akwarela, rysunek i wydzieranki. Jak powiedział prezes kartuskiego oddziału ZK-P **Hubert Hoppe**, dzieci najchętniej malują piękne pejzaże oraz stare obiekty - głównie chęć kaszubskie.

Najpiękniejszą pracę nadesłała **Aleksandra Dobrzewińska** z Chmielna (kl.VIII). Namalowała stary młyn z turbiną zbudowany nad rzeką i osadzony w malowniczym krajobrazie. Laureatka otrzymała nagrodę specjalną. W kategorii szkół średnich najlepszy był **Damian Muchliński** z I klasy LO Kartuzy przed swoją szkolną koleżanką **Zuzanną Adamczyk**. W grupie klas 0-III pierwsze miejsce zajęła **Alicja Bela** z SP Sierakowice przed ex aequo **Ewelina**

Szutenberg i **Łukaszem Grzenkowiczem** - również z Sierakowic. W kategorii IV-VI zwyciężyła **Kamila Wiankowska** z Sierakowic przed **Michaliną Lubocką** z SP Łapalice i **Barbarą Rzewuską** z Goręczyna, natomiast **Kata-**

Laureatka nagrody specjalnej **Aleksandra Dobrzewińska** z Chmielna
fot. Hubert Hoppe

rzyna Skierka z Sierakowic i **Lucyna Lewna** z SP Borzestowo były najlepsze spośród siódmo- i ośmioklasistów.

dok. na str. 4

CĚZ JE CZĚC

Dobry przykład wszystkim szkołom podstawowym na Kaszubach daje miosroszyńska (gmina Puck) podstawówka. Nauczyciele tej szkoły zorganizowali przedświąteczne spotkanie rodziców w „kaszubskim duchu”. Były gawędy, wiersze i nuty kaszubskie a także wspólne śpiewanie kolęd.

6 stycznia, w święto Trzech Króli, odbyło się tradycyjnie spotkanie opłatkowe przedstawicieli środowisk twórczych Wybrzeża. Rozpoczęło się mszą świętą odprawioną przez metropolitę gdańskiego w kościele św. Bartłomieja. Na mszy wystąpił z kolędami kaszubskimi chór Scholi Cantorum Gedanensis. Warto podkreślić, że piękne kolędy kaszubskie stają się ozdobą nie tylko imprez związanych z działalnością ZK-P, czy innych środowisk kaszubskich. Warto by się zastanowić nad stworzeniem profesjonalnej grupy wykonawców naszych kolęd. Niewątpliwie zespół taki miałby szansę stać się artystyczną atrakcją aren całego kraju.

W sobotę 13 stycznia o godzinie 17.00 rozpocznie się w Wejherowie msza święta z kaszubską liturgią słowa. Odbędzie się w konwicie koła kościoła pw. św. Leona. Po mszy

zebrani członkowie i sympatycy oddziału wejherowskiego Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego przejdą do Szkoły Podstawowej nr 4, by złożyć sobie życzenia bożonarodzeniowe i noworoczne oraz łamać się opłatkiem. W programie artystycznym wystąpi zespół pieśni „Koleczkowanie” z kaszubskimi kolędami.

W dniach od 12 do 14 stycznia w Sierakowicach trwać będzie kolejny Przegląd Zespołów Kolędniczych. Zjadą się na niego wszystkie czołowe grupy kolędników z całych Kaszub. Impreza ta zyskała sobie bardzo wysoką rangę, która nadal wzrasta. Dotychczas swój udział zgłosiło 39 grup.

W Czarnej Wodzie, miasteczku położonym na południowym krańcu województwa gdańskiego, pod hasłem „Czysta Wda” zawarto porozumienie dwunastu gmin leżących nad tą rzeką. Przyjęło nazwę Związek Miast i Gmin Zlewni Rzeki Wda. Głównym zadaniem związku będzie zminimalizowanie zanieczyszczeń rzeki poprzez budowę sieci oczyszczalni ścieków. Obecny na spotkaniu wojewoda gdański zadeklarował pomoc w realizacji celu. Wda bierze swe źródło w woj. śluskim i przepływa między innymi przez malownicze tereny południowych Kaszub. (ep)

Gôdómë pò kaszëbskù VI

Lekcëjô VII

Jank czëtô ksążkã. Mariczka wchôdô we fartuchù

Mariczka. Të le tu so czëtôsz. A jô całi dzëń czurzã i jesz za ciebie wszëtkò robiã.

Jank. Kò tã wiész, że jô mùszã na witro sã tegò nauczëc, na egzamin.

M. Në jo, ale żebë tã chòc te smieccë wëniós. Abò chòc le sã spitòł, czë tu ni ma co do zrobieniò.

J. Dobrze, dobrze, mùlkù, le nie szkaluj. Jô cë te smieccë zarò wëniesã.

(zwónk ù dwiérzi)

Chhtëz tu jesz na przegrzechã lëze? *(òtmikò dwiérze)* - A, wejle, witóm gòsecy...

Gòsce (Franusz i Agneska)
Pòchwòlony Jezës Christus.

J+M Na wieczy wieków.
Amen.

M. Pòjta dali.

A. Më tak do waju pòde droga, blós na chwilkã.

(przë stole)

F. Jô gôdóm do białci; to tak przëniòłëgò tej sej naszich sąsadowò òdwièdzëc, żebë so nie mëslełë, że më jesmë jaczis sòmkówie, co nie wièdzą, co znaczì gòsecynosc. Kò wa bëła ù nas, a terò më przëszlë do waju... Ale mòże më przëszkòdzómë?

J. Në nie, nie.

A. Bò to czasã tak je, że gòsce sã wkarëją, a człowiek mò fùl swòj robòtë.

J. Aaale, dze tam... To je barò fejno z waji stronë. Nama je barò miło...

M. Më sã barò ceszimë, że wa jesz ò nas pamiãtòta. - Tej jô mòżë pùdã zrobic kawë.

J. Jo mùlkù, wez le zaparzë kòweczì. A mòże halòsz jaczëgò kùcha?

(gòdzënë mijają, wszëtcë piją kawã, grają w kartë, pòpijają winkò, kùreszce gòsce wstòjają i sã òddzãkìwają)

F. Alana, to sã zminãło. Wièdzysz tã, to je ju jednòstò. Tej jesz róż wama piãknë Bóg zapłac, za to że wa tak nas fejn ùgòscëła.

A. Në pòjze ju! Të to ju trzeci róż pòwtòrzòsz. Jo tej òstanita z Bògã.

M. Z Panã Bògã.

(Jank zamikò dwiérze i z ùlgò wzdichò)

J. Uuuh!!!

Eugeniusz Gòtãbk
Eugeniusz Przëczkòwscz

Lekcja zostanie wyemitowana w niedzielę 14 stycznia br. w telewizyjnym magazynie kaszubskim „Rodnò Zentia”, na II i III programie, o godz. 8.45.

Z Nowim Rokã na Trzech Króli

Nie zabòczìwëlë Kaszëbi ò nowòrocznëch żëczbach na wżëj dlò krewnëch ë sąsadow, czëj sã gòscëłë. Nowi Rok ë jegò wilia w Sylwestra dówalë leżnotã do zabawów ë zwëków, chòcë taczë, jak ùprosenië dobrëgò òbrodzaju w sadach ë na pòlach.

Bëło wièdzec a dzysdnia tãż rzecã, że „Na Nowi Rok dzëń dlëgszi ò kùrzi krok”. Zwëkã bëło, że niechtërny gbùrze bez Gòdë spisëją so do kalãdòrza jaczë je wiodro (pògòda). Kò gòdają, że dwanòsce dni òd pierszëgò swiãta do Trzech Króli dówò pòdrzòtk, jak mdze w kòzdë miesãc bez całi rok.

Przòdë przed Trzema Królama pò chëczach wanożëlë szcòdròcë. Bëlë to biédny pasturkòwie co dokòzywëlë ë spièwëlë kòlãdë ë frantówczì za drobnë darë. Przë tim ùgwësnìwëlë, że „gbùra dësza mdze so dobrze w niebie pasta, ùlë dadzą chleba ë masã”. Dało za to rogòla, chtërnëgò jinaczi zwiemë szcòdròkã.

Do dzysdnia midzë Nowim Rokã a Trzema Królama pò wsach jesz kòlãdëją herodë, to je trzej knòpi przëzëblokli za królów, co chòdzą z gwìòzdã ë spièwają kòlãdë a niosã nowinã ë żëczbë, za co dostòwają drobnë dëtczi.

Na òbjawienië Pańsczë, jak rzeczemë na swiãto Trzech Króli, òprzëstòwają chòdzëc pò wsach wszelejaczë gwìòdzdzcì ë herodë, a w kòscolach je

swiãconò wòda, kãdzëdło ë krëda. Pòtemù gbùrze ë miastowi, wszëtcë co w Bòga wierzą, na swòjich bëtnowëch dwiérzach na krëdã skriblã lëtrë K+M+B, co òznòczò iniejalë mion nëch królów - magów: Kacper, Melchior ë Baltazar ë jesz do te dopisëją rok w jaczì më wlezlë.

Jeżlë chto zabòczi, tedë - czëj ksądz mdze pò kòlãdze chòdzyl - napisze to na pierszëch bëtnowëch dwiérzach, czedë wlëzë do chëczë. Kò je wièdzec, że òd te czasu wièdno kòlãdëją pò chëczach parafianów: wielebny ksądz, òrganista z kartotëkã ë szlucë to je ministrancë z biksã na drobnë dëtczi. Bël to wièdno wòżny dzëń, czëj kòlãda mia bëc doma. Od te czasu, jak pòd termin z ambònë, domòcy szëkòwëlë sã do te zërdzeniò z Jegòmòscã ù se. Bëlò wiòldzë szëkòwanië ë pùcowanië.

We ferotny jizbie na stole (z biòtim tòflòkã, nieròz wësziwònym na kaszëbsczì wzór) bël ùrëchtowòny mòli wòltòrz. Calò rodzëzna fejn òbloklò wëzëra tegò dnia na ksãdza a żda w ny paradny jizbie spièwającë kòlãdë przë nym wòltòrzkù ë ùstrojony òd swiãt dance. A czëj ksądz - dobrodzëj ë szlucë przëszlë z pòzdrowienim bòseczim, spièwającë kòlãdã a sã pòmòdlëlë razã z familiã, tedë ksądz swiãcanã wòdã pòkropil domòcëch ë jizbã, a nieròz - czëj bëła takò żëczba - to tãż calë gbùrstwò.

Pòtemù wëslëchòł jegòmòsc co leżato na sercë nënë a tace, ò co nòbarzi sã jiscëłë, i staròł sã wièdnëc cos dobrëgò doradzëc. To wszëtkò bëło do strzìmania bez dzecëska. Ale jak dopitiwòł sã wielebny ò nòuk a przëzëròł heftë òd religii, òd młòdszëch pòczëz chòc ùczëc, tej bëło wièdno përnã strachù, jak ten egzamin wièdze ë czë to dò w kùncu òbròzëczk.

Na tã leżnotã niech przëbòczã za ks. drã Bernarda Zëchtã taczì wic: *W Lëni mia bëc kòlãda. Mòti Jòzëf dostòł pierszë nowë buksczi. Je czëc, że ksądz je ju sąsadow! Wtim Jòzëfkowi z ti redoscë czë nerwów stal sã nieszczescë. Mëmka chùtuszkò buksczi zjãta i dał mù czësti czitelk. Ksądz przëszed a Jòzëfk ùwstidzon w nòrcëkù stoji i chòwie sã za starszëch. Ale jegòmòsc gò spòstrzëg i mówi: „Czemù chtòpiczku tak w kãcëkù stojisz? Czë tã co zbrojit?” A Jòzëfk na to: „Ksądz Tobie sã wierã tãż nieszczescë stalo, że ce bukscygnãlë i czitel òbloklë”.*

A na Nowi Rok taczë żëczbë slã-

Żebë lëdzóm coròz lepi bëto,

ë w robòce barzi sã dzrzëto,

bë wilkã na se nie zdrzëlë,

a wszëtcë sã miłowëlë.

Małowiele na tëlì

Lepi zažec...

dok. ze str. 1

Adwent oraz okres między świętami Bożego Narodzenia aż do wiosny to najlepszy czas na ucieranie tabaki. Wówczas, zgodnie z dawną tradycją, osiąga się najmocniejszy jej gatunek.

Wspomniany Józef Roszman, oprócz wymienionych funkcji, zajmował się także rogarstwem. Rzemiosłem nauczył się od nestora kaszubskich rogarzy (na Kaszubach zwanych rogownikami) **Henryka Pettk**a z Sierakowic. „Takich jak ty było dwustu” - mówił Pettk do młodego adepta tej sztuki. „Niewielu jednak ma tyle silnej woli by wyrabiać tabakierki i inne eksponaty z rogu”. Roszmanowi się udało. Nauczył się i po dziś dzień jest wierny temu zajęciu. „Nie da się z tego wyżyć - mówi - ale radość z wykonanych dziełek jest wielka”. Warsztat pracy Józefa Roszmana znajduje się w muzeum. Można go oglądać przy okazji zwiedzania wystawy wyrobów z rogu, którą zorganizował w jednej z sal. Opatrzono ją nazwą „Cheemë le so zažec”. Ekspozycję otwarto w grudniu ubiegłego roku. Oprócz całego arsenału narzędzi potrzebnych do ucierania tabaki jest na niej cały zestaw przeróż-

nych tabakierek. Najpiękniejsze pochodzą z kolekcji ks. **Stanisława Majkowskiego**, swarzewskiego proboszcza pochodzącego z Sierakowic. Dużo z nich jest własnością **Ryszarda Hince**a - kolekcjonera z Rumi. Są też różki **Władysława Okroja**, **Leona Bizewskiego** z Gnieźdźewa i jego syna oraz **Mirosława Mudlaffa** - prezesa oddziału ZK-P w Strzelnie. Do ciekawszych eksponatów wykonanych z bydłęcych rogów należą również grzebień, widelec oraz łyżka - dzieło syberyjskiego zesłańca.

W muzeum można też zapoznać się z technologią wyrabiania tabakierek. Wydaje się, że zainteresowanie tym rzemiosłem powoli wzrasta. Jeszcze kilka lat temu mówiło się wyłącznie o Henryku Pettku. Obecnie rogarstwem trudni się również Rudolf Kręcki z Brodnicy Górnej, Bizewski z Gnieźdźewa i może jeszcze inni, mniej znani. Twórcy ci pokazują jakie wspaniałe rzeczy można wykonać z bydłęcych rogów. Na dodatek przyczyniają się do wypierania palenia tytoniu, co jeszcze bardziej pożyteczną i chwalebłą czyni ich pracę.

Jan Antonowicz

Odszedł ostatni z Neclów

W nocy z czwartku na piątek (4/5 stycznia) zmarł nagle na zawał serca **Ryszard Necl**. Miał 55 lat. Był ostatnim potomkiem sławnego rodu chmielnych garncarzy. Ceramika Neclów rozstawiła Kaszuby na całym świecie. Jako że Ryszard nigdy nie założył własnej rodziny, chmielerscy działacze postanowili utworzyć muzeum ce-

ramiki Neclów. Otwarto je przed kilkoma laty. Zmarły do końca swych dni pracował przy kole garncarskim. Teraz schedę po nim ma przejąć syn siostry Ryszarda o nazwisku Elasa. Chmielanie pożegnali ostatniego Necla w ubiegły poniedziałek na chmielerskim ementarzu.

(e)

SZKÓLNY

Ziemia Pucka poniosła w ostatnich dniach kolejną stratę.

Zmarł Zygfryd Prószyński - nauczyciel, inspektor szkolny, pracownik Muzeum Ziemi Puckiej i niestrudzony popularyzator historii i kultury Kaszubów. W roku 1928 ukończył Seminarium Nauczycielskie w Nieszawie na Kujawach. Trzy lata później, w wyniku decyzji władz oświatowych, został skierowany do Tupadł w ówczesnym powiecie morskim. Nie wiedział wówczas, że decyzja urzędnika na całe życie zwiąże go z Kaszubami.

Zygfryda Prószyńskiego miałem szczęście poznać osobiście. Było to trzy lata temu. Gościłem wówczas w jego puckim domu przy okazji realizacji Magazynu Kaszubskiego „Rodnô Zemla”. Zapytałem go o jego pierwsze wrażenia po przyjeździe na Ziemię Pucką. Wtedy zaczął swoją opowieść: „Na wieść o przeniesieniu mnie z Torunia, gdzie do tego czasu uczyłem, do Tupadł byłem zszokowany. Potem bardzo się ucieszyłem, bo stwierdziłem, że przecież ja nigdy dotąd nie widziałem morza. W Łebczu - jak przyjechałem z Pucka - a był to pierwszy wrzesień 1931 roku, czekała na stacji furmanka. Gospodarz zapytał mnie czy nie jestem czasem szkolny do Tupadł. W ten sposób dowiedziałem się, że szkolny to nauczyciel. To było pierwsze kaszubskie słowo jakie poznałem.

Po roku pracy, podczas wakacji przyjechała do Tupadł, do naszej szkoły profesor Bożena Stelmachowska z Poznania ze swoją asystentką Wandą Brzeską, które interesowały się regionalną architekturą kaszubską. One wciągnęły mnie w krąg swoich zainteresowań. Dzięki nim spostrzegłem, to czego wcześniej sobie nie uświadamiałem, że tu jest zupełnie inaczej niż na Kujawach. To mnie wielce zainteresowało. Nawiasem mówiąc, po wojnie profesor Stelmachowska wciągnęła mnie na etnografię i etnologię w Toruniu, gdzie studiowałem przez rok.

W tym czasie, gdy przybyłem na Kaszuby, widoczne już były różnice pomiędzy poszczególnymi częściami tego regionu. Inaczej było w Tupadłach, inaczej w głębi powiatu morskiego - chociażby w Leśniewie. W Tupadłach były już widoczne wpływy lemików. Jastrzębia Góra rozrosła się do rozmiarów uzdrowiska. Pracowała tam nasza młodzież. Zwyczaj regionalne były tylko dla swoich. Na zewnątrz nawet się ich wstydzono.

W roku 1937 przeniesiono mnie do Pucka, ale nie próbowałem się wówczas integrować z tamtejszym środowiskiem. Za to po wojnie, kiedy wróciłem w 1945 roku, patrzyłem na wszystko bardziej dojrzałe. Włączyłem się w życie społeczne Ziemi Puckiej, a nawet całych Kaszub. Zostałem radnym, inspektorem szkolnym, działałem w Zrzeszeniu Kaszubskim. Objazdzając teren, w Domatowie poznałem pana Tadeusza Bolduana i jego żonę. Oni namówili mnie bym pisał z terenu do dwutygodnika „Kaszëbë”. Zaczęłem więc pisać. Później pisałem także do innych pism, w których pracował pan Bolduan. Zaczęłem także zbierać różne anegdoty i różnego rodzaju powiedzonka oraz legendy i baśnie związane z Ziemią Pucką. Doskonałym źródłem byli moi koledzy nauczyciele. Wszystko to spisałem, a wydał to Wojewódzki Ośrodek Kultury w Gdańsku. Korektę przeprowadził Jan Piepka. Wraz z Elżbietą Lewandowską opracowałem także zbiór kaszubskich potraw kulinarnych - „Tradycyjne potrawy kaszubskie”. Współpracuję również z lokalną prasą.

Właśnie na łamach lokalnej puckiej „Gazety Nadmorskiej” przez ostatnie trzy lata swojego życia Zygfryd Prószyński dzielił się z czytelnikami całą swoją wiedzą i doświadczeniami. Nie będzie przesadą jeśli stwierdzę, że był kopalnią informacji o przeszłości ziemi, z którą związany był przez prawie 60 lat.

A. J.

Krystyna Witosława Wolf

Kùrónowa pògòrcha

W niedzèlné pòpòłnié Julis z Mòrcènã gòsno wadzèlè sã na minystra, co nã zupkã gòtowòł, że òn wiòłgã szkòdã czèni młodzèznie. „Stèchòj le - rzek Mòrcèn - to sã robi swiat òkrãgli jak flinta, żebè dzecè pò skùńczeniu szkòłè dostòwałè za nic pieniãdze na wèpitk. Tec, jak òni te dètczy òdbierzã, tej ale drawò gnajã je przepic do karczmiè. A tam sã jich nicht nie pitò, czè òni majã skùńczoné òsmènsce lat, czè nié. Le sã ceszã, że dètuszka wpadnie w kasã. Nawetka szofèra je ròd, że smòrkòla dòł mù zarobic. Wszètcè sã ùceszony le mèmka wadzy jaż bùda drènjèje. To nie jidze strzèmac. Chto to widzòł taczè pòrzãdci, żebè młodzèznã rozpjiac. Że so starszi wèpije to jule ju, ale nicht nicht nie ùci pic taczych lapsów. Jima jesz ta plapa nie dorosła do sznapsu.”

drénowac-trzãszè się, burzyc

laps - warchòł, łobuz

Frãc łzèla

Wszètcè wkòł gòdelè że co Frãc pòwiòdò to je też. Òn bòdòjze jesz pròwdè nie rzek. Probòszcz nie baro chcòł w to ùwierzcè.

Jednégò dnia spòtkòł òn prawie Frãca i sã spitòł gdzie òn tak gnaje. - Ale probòszczu, jò ni móm czasu za dètkã. Tam rëbòcè secè wècygajã, biegóm so ùkùlac mòrènków - òdpòwiòdzòł Frãc. Alazè, mèsli so probòszcz - mòrènczi bè sã zjadło. Nèkòł zarò do gòspòdèni i gòdò: „Klara, biòjze do jezora, òni tam łowiã mòrènczi. Nèkòj i kùp dwa kila. Zjémè sobie wieczòr.” „A chtèż to ksãdzu pòwiòdòł”. „Nè kò Frãc mie rzek.” „Tej niech le ksãdz jidze pò sòm, jak jesz nie znaje tegò łzèlè” - òdrzekła Klara. „Ale Klaro, Frãc bè w piekle sã nalòz”. „Ksãdz gò jesz nie znaje dobrze. Òn nawetka diòbła òszukò i dostònie sã do nieba”. „Tè wierã jes zgniòł” - pòmèslòł so ksãdz - „Jò pùdã sòm, tej sã richtich dokònom”.

Zaszed na plac, a tam ani sladu nie bèło, żebè chto rëbè łowił nawetka trzè dni temù. „Tè jes Frãcu wejle pròwdzèwi demokrata.” - rzek do se probòszcz. „Mòsz zabòczoné ò przèkòzaniach, jak ny, co nyma dètkama gòspòdarzã i lèdzy òszukùjã, a na wièrzck pchajã sã do parlamentu”.

łzèla-łgarz mòrènka-sielawa

Wieszcè bèdło a mieszcè dzecè

Órezików Gùst bël jedynim gdòwcã we wsè, a gdòwów bèło wiele. A że bël z niégò chłop spòsobny i filiterny, wszètcè gdowè zapròszalè gò na fejrówaniè swòji roczèznè. Ni miòł òn wiòłdzi réntè jakò gbùr, a mòł miòł ju zdóny. Równak z gòłą rãkã nie chcòł jic, tej chòwòł so kwiatè i dlò kòzdi gdowè miòł buket, jakòże prawie wszètcè bèłè ùrodzony w lece.

Jednégò niedzèlnégò pòpòłnia przèjacha còrka z Gdini za swòjima sąsãdami i jich dzecama. Maricznè bùksè, Gùst ni miòł zòdnégò spòkòju. Nè dzecèska lòtalè jak dzèczè - to gònitè kùrè - to psa za ògón cygnãlè. Na drzewa wèlòzãlè, ale skòrno zaczãlè latic pò Gùstowèch kwiatkach, tegò òn ju nie bël w sztãdze zlèdac. Wzãł kreczew a zaczął grozèc tim mieszczim rozwòlnicóm i gòsno rzek: „Nasze wieszcè bèdło mò bëlniejszã kùlturã òd tich dzecy, bò jak jò pòkòzã kreczew naszì Bùńce to òna òd razu wié do cze to szuzi i je pòkòrnò - ni mò taczi nòrèmnòscè, jak te gdińszè dzecèska”.

fejrowac-obehodzić kreczew-laska Bùńta-imiè własne krowy nòrèmnosc-natrzètwo

Anthony de Mello

Kùńsztownô wëmiana stółków

Pò trzédzescé latach gapieniô sã w zdrzélNIK, chłop rzek do białci: „Zróbmé dzys wieczór cos pòpròwdze nadzwëczajnégò”.

Dorazu przësztlé jì do głowé rozmajité mëslé spãdzeniô wieczoru w miesce. „Baro bëlno!” pòwiedzã: „Cëż tã bédujesz?”

„Kò, wëtuszujmë sã stółkama”.

zdrzélNIK-telewizor bédowac-proponowã tuszowac-wymieniac

Jic do nieba pò smiercë

Ksãdz wparził do karczme rozgòrzony, że je w ni tak wiele parafianów. Zbròł jich razã i pòprowadził do kòscoła.

Tej zawòłòno rzek: „Wszëtcë ti, co chcã jic do nieba, niech stanã pò lewi stronie”.

Wszëtcë przëszlë na lewã stronã òkróm jednégò chłopã, chtëren nie rëszil sã z placa.

Ksãdz zli wezdrzòł sã na niégò i pòwiedzòł: „Nie chcesz jic do nieba?”

„Nié”, òdrzek chłop.

„I tã mëslisz tak stojec, i wgadac mie, że pò smiercë nie chcesz jic do nieba?”

„Kò gwës, że pò smiercë jò chcã jic do nieba. Jò mëslil, że wa tam jidzeta terò!”.

Më jesmë paròt jic na całégò

- blòs tej, czëj nie fãksnëréjã nasze hamulce.

gòrz-gniew zawòłòno-powãżnie, buńczucznie paròt-gotów

fãksnërowac-funkcjonowãc

Part ZK-P w Wejherowie

Partowi wejherowskiemu Zrzeszenia od ubiegłego roku przewodzi Bernard Hinz. Przejął prezesurę po pełnej kadencji Bronisława Naczka i wcześniejszych prezesurach (trwających przez wiele lat) Kamińskich, seniora i juniora.

Już za prezesury Edmunda Kamińskiego part dorobił się siedziby przy ulicy Wałowej. Mały lokal został zamieniony podczas prezesury Bronisława Naczka na okazałą kamienicę przy rynku (Plac Jakuba Wejhera).

Bez wątplenia, wejherowskie Zrzeszenie jest teraz jednym z bogatszych oddziałów. Stało się to możliwe dzięki dobrej współpracy z samorządem wejherowskim, wśród którego jest aż czterestu radnych, członków ZK-P, w tym także prezydent Jerzy Budnik.

Część siedziby Domu Kaszubskiego jest wydzierżawiona. Z niej czerpane są środki na działalność statutową.

Na parterze mieści się restauracja „Dënega” Andrzeja Kotłowskiego, która oprócz kaszubskiej nazwy miała mieć wystrój kaszubski i kaszubskie menu. Póki co, z jednym i drugim raczej słabo.

Poza prezesem, w skład Zarządu wchodzi wiceprezesi: Andrzej Arendt i Henryk Kanczkowski, skarbnik Leon Weserling, członkowie: Joanna Cichočka, Stanisław Starosta, Ryszard Kandzora, Andrzej Kotłowski i Edmund Pionk.

Zarząd stawia sobie ambitne zadania. Chciałby, aby Dom Kaszubski był miejscem spotkań i centrum krzewienia kaszubszczyzny - Kaszubską Wszeczną Ludową. W najbliższym czasie ma być powołany Instytut Kaszubski na bazie muzeum wejherowskiego. Oddział wejherowski zamierza wspierać tę inicjatywę. Joanna Cichočka zamierza kontynuować działalność wydawniczą. W tym wydawnictwie, z okazji 40-lecia Zrzeszenia ma się ukazać jednodniówka, mała monografia oddziału. Może wydawane będą też tomiki poezji.

Oddział jest w trakcie uzyskiwania osobowości prawnej niezbędnej do pełnej działalności gospodarczej. Być może jeszcze w nadchodzącym sezonie uda się zrealizować pomysł utworzenia agencji usług turystycznych i punktu informacji turystycznej.

Przy oddziale działają trzy kluby: Młodych, Starszyny Kaszubskiej i Duszczystwo Szkólnych. Najważniejszym bieżącym zadaniem wejherowskich zrzeszeńców jest dokończenie remontu Domu Kaszubskiego. Nie powinno to być zbyt trudne, gdyż oddział liczy 170 członków, a także 28 członków wspierających.

KK

Norda - Pismiono Kaszëbsczi Zemi

Dodòwk do Gońca Rumskiego i Echa Ziemi Puckiej.

Adresa redakcëj: Rumia, ul. Morska 15, tel. 712-447, w godz. 9⁰⁰ - 17⁰⁰

Redagùje karno: Eugeniusz Pryczkowski, Kazimierz Klawiter, jak téż Witold Bobrowski, Bogusław Breza, Ryszard Hinc, Bernard Hinz, Artur Jabłoniński
Wëdòwca: Wydawnictwo „Rumina”, drëk - „Rumina”

Na opłatku w parcie gdańskim

Działalność Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego nie polega wyłącznie na realizowaniu zadań statutowych organizacji. Członkowie społeczności zrzeszonej nierzadko bardziej wolać od tych obowiązków spotkać się i w swojej rodnej mowie porozmawiać o codziennych problemach, a przy okazji zaśpiewać kaszubskie pieśni. Taką możliwość daje np. spotkanie opłatkowe.

W Gdańsku odbyło się ono w ostatni piątek, 5 stycznia 1996 roku. Miejsce w kaplicy kościoła Najświętszego Serca Jezusowego we Wrzeszczu udostępnił ks. proboszcz Mikołaj Samp, brat prezesa gdańskiego oddziału ZK-P - prof. Jerzego Sampa.

Na kilka minut przed godziną 17⁰⁰ zajeżdżał samochód z ks. arcybiskupem metropolitą gdańskim Tadeuszem Gocłowskim, który odprawił mszę świętą z kaszubską liturgią słowa. Lekcje i modlitwy powszechne odczytali działacze gdańskiego partu. Psalm zaś, po kaszubsku, odśpiewali klerycy oliwskiego Seminarium Duchownego, a ewangelię przeczytał koordynator księży Kaszubów ks. Waldemar Naczka. W homilii, metropolita

przypomniał konsekwencję trwania Kaszubów przy wierze katolickiej.

Po mszy, zgromadzeni członkowie oddziału gdańskiego przeszli kondygnację wyżej, gdzie były już przygotowane stoły ze skromnym poczęstunkiem oraz opłatek. Prezes Jerzy Samp serdecznie powitał przybyłych, w szczególności ks. arcybiskupa i zaprosił do dzielenia się opłatkami. Metropolita, jeszcze przed składaniem życzeń, podzielił się informacjami dotyczącymi wizyty papieża w Polsce, w przyszłym roku. Jan Paweł II na pewno weźmie udział w obchodach milenium Gdańska. Wówczas beatyfikuje kilka osób o wielkich zasługach w dziele zbawienia dusz ludzkich. Marzeniem jest, choć niestety mało realnym, by wśród znalazła się siostra Alicja Kotowska z Wejherowa.

Atrakcją dnia był występ gwiazdy biskupiego seminarium w Oliwie. Przyszli księża, pochodzący w Kaszubi, wprowadzili świetny nastrój mówiąc i śpiewając w kaszubskim języku. Następstwem tego był cały blok kaszubskich kolęd, które wspólnie śpiewali uczestnicy spotkania.

(ep)

Konkurs „Moje Kaszuby”

dok. ze str. 1

Na uroczystości wręczenia nagród obecny był również burmistrz gminy Kartuzy Marian Wilkowski. W swoim przemówieniu życzył dzieciom, by ich prace dorównały w przyszłości dziełu profesor Józefa Wnukowej „Święty Franciszek rozmawia z sowami”. Obraz ten, w którego tle wylania się bryta klasztoru kartuzów, ma-

zakończył wódcar miasta.

Konkurs „Moje Kaszuby” jest bez wątpienia bardzo udaną inicjatywą kartuskich działaczy zrzeszeniowych. Wzbogaca on formułę organizowanego od ponad dwudziestu lat konkursu „Ludowe Talenty”, który zasięgiem obejmuje całe Kaszuby. Popularność imprezy

larka podarowała miastu. W dniu imprezy wypożyczono go Kaszubskiemu Dworowi. Burmistrz przypomniał też o ostatniej uchwale Rady Gminy, na mocy której w murach poklasztornego refektarza stworzono galerię. „W niej reprezentowane powinny być przede wszystkim Kaszuby.”

wpływa na wzrost zainteresowania kaszubską sztuką ludową, a pośrednio również Kaszubami jako bogatą kulturowo grupą etniczną, tym bardziej, że nagrodami były głównie książki kaszubskie ze słownikiem Jana Trepczyka na czele.

(ep)

Kalãdòrz kaszëbsczi

12 I 1909 - urodziła się w Prokowie pod Kartuzami Agnieszka Plichta - Browarczyk (+1981). Po ślubie osiadła w Wejherowie. W 1979 w Gdańsku ukazał się jej zbiorek 38 wierszy pod tytułem „Zymkowe kwiaty”.

12-13 I 1946 - w Wejherowie odbył się Pierwszy Kongres Kaszubski.

13 I 1178 - śmierć księcia pomorskiego. Subisława I Krzewiciela.

14 I 1934 - w Wejherowie zmarł Alfons Chmielewski (ur. 1849 Dębiniac). W 1904 osiadł w Sopocie, w 1912 założył w Gdańsku Towarzystwo Przyjaciół Kaszubi, jako przeciwwagę dla Towarzystwa Młodokaszubskiego Aleksandra Majkowskiego. Zwano ich Starokaszubami. W 1913 Chmielewski osiadł w Wejherowie, gdzie w 1920 został pierwszym starostą wejherowskim.

(aj)